Läti 4. Mai Deklaratsiooni Klubi presidendi Velta Čebotarenoka tervitus XIV Riigikogu ja 20. Augusti Klubi pidulikul istungil 20.08.2021

Tänavu, 20. augustil, möödub 30 aastat Eesti Vabariigi *de facto* taastamisest. Meieni jõudnud teade teie julgest hääletusest innustas ka meie parlamenti tegutsema. Meie riigid olid okupatsioonivõimu all ja siin oli suur hulk nõukogude sõjaväelasi. Sellistele asjaoludele vaatamata ei sattunud ei Eestis ega Lätis rahvaliikumistest valitud saadikud segadusse, ei murdunud ülemvõimu ees ja hääletasid oma riikide iseseisvuse poolt.

Kõigi kolme Balti riigi saatused olid sarnased ning me oleme oma hinge, julguse ja võitlusvaimu poolest samasugused. See on õnn, et me saame hästi läbi, austame oma naabrite häid omadusi ja rõõmustame südamest üksteise saavutuste üle. Eriti on seda näha meie iseseisvuse poolt hääletanud klubide sõpruses ja koostöös. Ei ole olnud ühtegi korda, kui me oma koosviibimistel ei oleks tõsiselt, isegi vaieldes, püüdnud lahendada kõigi kolme riigi jaoks olulisi küsimusi. Nii oli see siis, kui Ameerika Ühendriikide president Barack Obama oma ametiaja lõpul Tallinna külastas. Me kirjutasime kirja, kus selgitasime ebastabiilset kaitseolukorda kolmes Balti riigis ja palusime suurendada USA sõjaväelaste hulka Baltikumis. Meie rõõmuks tsiteeris Barack Obama oma esinemisel seda kirja ja järgnesid ka teod. Eesti, Läti ja Leedu on alati olnud imetlusväärsed nii geograafilise asukoha poolest kui ka tänu rahva töökusele, tarkusele ja saavutustele.

Lätis mõtleme me eelkõige kahele kuupäevale – 1990. aasta 4. maile ja 1991. aasta 21. augustile. Esimesel päeval kuulutasime välja oma iseseisvuse, teisel korral viisime selle hääletuse teel ellu. Need olid kaks päikeselist ja sooja päeva ning 4. mail oli vabaduse soojust tunda isegi füüsiliselt. 21. augustil tundus aga, et suve on vallutanud lumekuninganna, kelle külma ja karget hingeõhku tajusime isegi istungisaalis. Erinevalt jaanuaribarrikaadide ajast ei kaitsnud meid sel päeval mitte keegi. Me ise palusime, et valve lahkuks Ülemnõukoja hoonest, sest olukord oli hirmuäratav ja keegi ei saanud olla kindel, et meile ei saabu jaanuaris tegutsenud OMON-lased või nõukogude armee spetsnazi-sõjaväelased, kes arvatavasti tapsid barrikaadide ajal meie inimesi. Läti Vabariigi riikluse seaduse arutamisel kostsid Toomväljakult lõikavad ja hirmuäratavad helid, sest Ülemnõukoja hoone suunas liikusid soomusautod, et vabastada teed nõukogude okupatsioonivägede sõduritele. Siis kostis kolleegi, praeguse Läti suursaadiku Leedus Indulis Bērziņši hüüe „Hääletame!“, ja me hääletasime. Tol hetkel nõudis see söakust, julgust, võimet ja jõudu oma valijaid mitte reeta ning jääda ustavaks oma riigile ja rahvale. Me tegime seda. Ülemnõukogu saalis ei järgnenud aga embusi, pisaraid ja naeratusi nagu aasta varem, 4. mail. Hetke pärast saabus vaikus, sõjaväelased olid ilmselt saanud käsu lahkuda Riia vanalinnast. Me olime kuulutanud välja iseseisva riigi ja sõjaväelaste tungimine võõra riigi parlamenti oleks rahvusvaheliselt teistsugust vastukaja saanud. Sel ajal olid Balti riigid kogu maailma tähelepanu keskmes.

21. augustil 1991, NSVL-i riigipöörde ajal, võttis Läti Vabariigi Ülemnõukogu vastu põhiseadusliku seaduse 4. mail 1990 sätestatud iseseisvuse taastamise üleminekuperioodi lõpetamise kohta. See oli meie rahva vägivallavaba parlamentaarse vabadusvõitluse triumfipäev. See omab hindamatut ajaloolist tähendust nii Läti kui ka kogu maailma jaoks. Tänavu möödub kolmkümmend aastat Läti ja Eesti riikide *de facto* taastamisest. Ma tervitan südamest kõiki Eesti taasiseseisvumispäeva puhul, sest nii täna kui ka tulevikus ühendab meid üks mõte – olgu Eesti, Leedu ja Läti alati vabad!